

Бережна М. В.,
кандидатка філологічних наук, доцентка,
доцентка кафедри теорії та практики перекладу з англійської мови
Запорізького національного університету

ДЕФОРМАЦІЯ АВТОРСЬКОГО СТИЛЮ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ ПРОМОВИСТИХ ІМЕН І ПІСЕНЬ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ РОМАНУ ТА ФІЛЬМУ *THE HUNGER GAMES: THE BALLAD OF SONGBIRDS & SNAKES*

Анотація. У статті досліджуються деформації авторського стилю, що виникають у процесі перекладу промовистих власних імен у художньому тексті, зокрема у фентезійному дискурсі. Матеріалом для аналізу слугують роман *The Ballad of Songbirds and Snakes* американської письменниці Сюзанни Коллінз, його український переклад, здійснений Марією Пухлій, а також однойменна екранізація режисера Френсіса Лоуренса та її український дубльований переклад, створений студією *Cinema Sound Production*. Теоретичне підґрунтя дослідження становить типологія перекладацьких деформацій А. Бермана, доповнена авторськими напрацюваннями в царині дослідження ономастикону фентезійної літератури, зокрема синергії імен у межах художнього твору.

Англомовний текст роману й фільму вирізняється складною системою промовистих імен, які виконують важливі художні функції – характеристичну, сюжетотворчу, символічну та стилістичну. Імена в тексті часто є елементами гри слів, формують мережу тематичних і образних зв'язків і відіграють ключову роль у побудові характерів. Особливу увагу в роботі приділено опозиції між головними персонажами – Люсі Грей Берд і Коріоланом Сноу, – чий імена виступають центральними у структурі ономастикону й формують смислові доміанти тексту.

У статті здійснено зіставний аналіз перекладацьких стратегій у друкованому й аудіовізуальному текстах, із метою виявлення втрат і деформацій, спричинених перекладом. Дослідження засвідчує, що внаслідок низки перекладацьких рішень, особливо у фільмі, система промовистих імен значною мірою нівелюється: гра слів здебільшого втрачається, символічні зв'язки між іменами руйнуються, а загальна синергія ономастикону слабшає. Найпоширенішим видом деформації є якісне збіднення, спричинене використанням транскрипції при відтворенні промовистих онімів, що призводить до втрати характеристичної функції імен, прізвиськ і прізвиськ. Іншим типом деформації є руйнування прихованої системи опозицій і кластерів, які в оригіналі виконують концептуально важливу роль у побудові сюжету та репрезентації персонажів.

У підсумку доводиться, що переклад промовистих імен без урахування їхньої художньої функції спричиняє деформацію не лише індивідуального авторського стилю, а й жанрово-стилістичної специфіки твору загалом, що безпосередньо впливає на сприйняття та оцінку якості художнього перекладу цільовою аудиторією.

Ключові слова: переклад, імена власні, гра слів, деформації авторського стилю, ономастикон, фентезі, синергія, «Голодні ігри: Балада про співочих пташок і змії».

Постановка проблеми. У художньому перекладі, особливо в межах фентезійного дискурсу, власні імена виконують не лише номінативну функцію, а й виступають важливим інструментом характеристики персонажів, побудови сюжету, символізації та створення цілісної художньої картини світу. Промовисті імена, закорінені в культурних асоціаціях, етимологічних відсилках та грі слів, становлять особливу проблему для перекладача, оскільки вимагають збереження не лише змістового навантаження, а й стилістичних функцій. Недооцінка цих аспектів призводить до деформації авторського стилю та зміщення смислових акцентів у сприйнятті тексту. Потреба цілісного аналізу перекладацьких стратегій у різних типах текстів (друкованому та аудіовізуальному), що демонструють відмінності у підходах до передачі ономастикону увиразнює актуальність дослідження. Характерний випадок – переклад роману та екранізації *The Hunger Games: The Ballad of Songbirds and Snakes*, в яких спостерігаються деформації авторського тексту при передачі елементів, які виконують жанро- та сюжетотворчу функцію. Досліджений матеріал демонструє приклади спрощення авторської стилістики та порушення жанрово-смислової єдності твору.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження базується на ідеях, викладених у класичних та сучасних роботах з перекладознавства та ономастики. Інкорпоруєчи ідею Р. Якобсона [1] та Б. Фолкарта [2] про проблеми збереження авторського стилю та культурної своєрідності при художньому (зокрема поетичному) перекладі з класифікацією перекладацьких деформацій А. Бермана [3], отримуємо підхід, за якого відтворення стилістичних особливостей вихідного тексту є обов'язковим. Як зазначає Ю. Найда [4], відмова від збереження авторської інтенції призводить до викривленого сприйняття тексту; водночас очікувана реакція аудиторії є ключовим чинником при визначенні перекладацької стратегії. Пропонуючи терміни одомашнення (*domestication*) й очуження (*forenization*), Л. Венуті [5] критично розглядає «невидимий» переклад, при якому авторський стиль згладжується, адаптуючись до вимог цільової мови. Натомість дослідник пропонує очужувати текст, зберігаючи іншу культуру та авторський стиль.

Звертаючись до робіт, присвячених дослідженню імен власних у художньому наративі, бачимо різні підходи до визначення їхньої природи. Згідно з концепцією радикального фікціоналізму (*Radical Fictionalism*), вигадані імена не мають прямого референційного значення в реальному світі, відтак не

є повноцінними власними іменами; вони виступають інструментами, через які художній текст реалізує свої функції [6]. Інші дослідники [7; 8; 9] вважають, що такі імена позначають реальні, хоч і абстрактні сутності – вигаданих персонажів, що дозволяє говорити про їхню референтність. Попри різні підходи, загальна думка визнає, що значущість імен у художньому тексті виходить за межі номінації: вони виконують ключову функцію в процесі характеристики, фокалізації та забезпеченні когнітивної цінності літератури, виступають референтними маркерами та смисловими елементами, сприяють побудові цілісного художнього світу [10; 11]. Саме через імена відбувається залучення читача до художнього світу, де вигадка набуває емоційного й інтелектуального виміру, а межа між реальністю та уявим розмивається. Відповідно, перекладач має зберегти функції онімів в новому культурному середовищі.

Огляд сучасних підходів до перекладу власних імен в художніх текстах засвідчує незмінний інтерес дослідників до аналізу сюжетотворчих та стилістичних функцій імен у жанрі фентезі. Так, Д. Грецька аналізує прямі та непрямі бінарні опозиції в романі *Good Omens* Т. Пратчетта та Н. Геймана, наголошуючи на використанні семантичної антиномії та оксюморонів як засобів постмодерністської гри з образом персонажа [12, с. 63]. В контексті трилогії *The Hunger Games* В. Е. Франкел [13] досліджує етимологічну, культурну та символічну багатшаровість онімів, зосереджуючись на тому, як вони поглиблюють тематику спротиву, ідентичності та соціальної ієрархії.

Питання передачі власних назв у перекладі висвітлено у статтях Н. Борисенко et al. [14], Ю. Сидоренко [15], І. Раєвської й О. Гринько [16]. Автори зауважують, що серед способів перекладу онімів в англо-українському художньому дискурсі традиційно домінують транскрипція, транслітерація, калька, онімна заміна та, у рідкісних випадках, описовий переклад. Усі дослідники відзначають ризик втрати семантичних і стилістичних особливостей імен, особливо за відсутності фонових знань у цільовій аудиторії. У попередніх роботах авторки цієї статті [17; 18] було запропоновано розглядати імена персонажів як елементи синергетичного семантичного поля, що виконує як номінативну, так і характеристичну функцію, і залежить від контексту, жанру та авторського задуму.

Попри існування досліджень, присвячених перекладу імен власних у художніх текстах, співставний аналіз функціонування характеристичних онімів у межах різних медіа (зокрема, літературного першоджерела та його екранізації) залишається недостатньо опрацьованим. Особливо актуальним є вивчення того, яким чином у перекладі відтворюється синергетичне поле імен власних, що виконують характеротворчу, символічну й стилістичну функції. У межах цього дослідження увагу зосереджено на перевагах і недоліках перекладацьких стратегій у книзі й фільмі, що дозволяє глибше осмислити специфіку деформацій авторського стилю в різних форматах. На основі отриманих результатів пропонується розширити класифікацію перекладацьких деформацій, запропоновану А. Берманом, увівши новий тип – втрата вторинного дискурсу, що охоплює випадки системного невідтворення вбудованих пісенних текстів, які мають символічне, структурне й сюжетоформуюче навантаження в оригіналі.

Мета дослідження: виявлення та аналіз деформацій авторського стилю, що виникають під час перекладу промовистих імен власних у художньому тексті на матеріалі роману С. Кол-

лінз *The Ballad of Songbirds and Snakes* [19], його українського перекладу [20], а також однойменної екранізації та дубльованої версії фільму [21]. Завдання дослідження: визначення впливу перекладацьких стратегій на збереження або втрату художніх функцій ономастикону, зокрема характеристики персонажів, символізму, сюжетних зв'язків і загальної стилістичної цілісності твору.

Виклад основного матеріалу. Система власних імен у романі *The Ballad of Songbirds and Snakes* побудована за принципом опозиції між двома семантично та ідеологічно протилежними полюсами – *Capitol* (Капітолій) та *Districts* (Округи). Ці два простори репрезентують не лише територіальний поділ, а й протиставлення цінностей, мовних стратегій та художніх функцій імен.

1. *Capitol*: штучна вишуканість. Ономастикон Капітолія має концентричну структуру. Центральне ядро складається з антропонімів *Coriolanus Snow* (Коріолан Сноу), *Volumnia Gaul* (Волюмнія Гоул), *Casca Highbottom* (Каска Гайботтом), *Lucretius “Lucky” Flickerman* (Лукрецій «Лакі» Флікермен) та *Sejanus Plinth* (Сеян Плінт). До внутрішнього кола входять ментори (учні Академії із заможних родин), представники родини Сноу: *Clemensia Dovecote* (Клеменсія Давкот), *Festus Creed* (Фест Крід), *Arachne Crane* (Арахна Крейн), *Felix Ravinstill* (Фелікс Рейвінстілл), *Livia Cardew* (Лівія Кардью), *Tigris* (Тигріс), *Grandma’am* (бабусенція) тощо. Імена головних та другорядних персонажів Капітолія часто мають прозору внутрішню форму, побудовані за принципом латинізації на основі алюзивності та іронії. Периферія охоплює епізодичних персонажів: *Fabricia Whatnot* (Фабриція Рандом), *Satyrta Click* (Сатирія Клік), *Agrippina Sickle* (Агріппіна Сікл), *Strabo Plinth* (Страбон Плінт), *Nero Price* (Нерон Прайс), *Pluribus Bell* (Плюрібус Белл), *Remus Dolittle* (Рем Дулітл), *Io Jasper* (Іо Джаспер), *Lepidus Malmsey* (Лепід Момсі), *Crispus Demigloss* (Крісп Деміглосс), *Hilarius Heavensbee* (Іларій Гевенсбі) тощо. Для створення гумористичного ефекту імена цієї підгрупи часто побудовані на основі іронії, антитези, гри слів.

2. *Districts*: фольклор, природа та побут. На противагу капітолійському ономастикону, система імен мешканців округів має іншу природу: антропоніми прості, фольклорні, часто асоціюються з баладами, природою чи фізичною працею. Центральне ядро утворюють імена *Lucy Gray Baird* (Люсі Грей Берд), *Maude Ivory* (Мод Айворі), *Reaper Ash* (Серп Еш), *Coral* (Корал) та *Jessup Diggs* (Джессап Діггз). Внутрішнє коло охоплює імена другорядних персонажів з округів, зокрема *Billy Taupe* (Біллі Кріт), *Barb Azure* (Барб Лазур), *Clerk Carmine* (Клерк Кармін), *Tam Amber* (Там Бурштин), *Dill* (Кріп), *Bobbin* (Моток) тощо. На периферії – імена епізодичних персонажів-трибутів. У цій підгрупі оніми розкривають переважно професійну належність: *Teslee* (Теслі), *Circ* (Схем), *Mizzen* (Бізань), *Wovey* (Тюль), *Tanner* (Чинбар) тощо.

Розглянемо деякі приклади в контексті. Так, ім'я головного персонажа роману – *Coriolanus Snow* (Коріолан Сноу) – є багаторівневим культурним кодом, що поєднує літературну алюзію та символіку. Ім'я *Coriolanus* є алюзією на персонажа однойменної шекспірівської трагедії, в якій римський полководець, зневажаючи народ і керуючись власними амбіціями, оголошує війну Риму, а згодом гине як зрадник. Подібно до цього персонажа, Сноу у романі виступає як втілення владної жорстокості та зради [13, с. 35]. Прізвище *Snow* також має символічне

навантаження: у розмовному вжитку англійське дієслово *to snow* означає «обман» чи «введення в оману», а сам сніг асоціюється з холодом, стерильністю, відсутністю життя та руйнівним впливом на рослинність і врожай [13, с. 36]. У поєднанні ці дві частини імені творять цілісний образ персонажа, що уособлює соціальну відстороненість, емоційну холодність і загрозу життєвим цінностям – як буквальним, так і метафоричним.

Алюзія до шекспірівської трагедії увиразнюється через ім'я *Volumnia*, яке належить матері римського полководця Коріолана. В романі «Балада про співочих пташок і змії» *Volumnia Gaul* (Волюмнія Гоул) є розробницею Голодних Ігор й очільницею відділу експериментальної зброї Капітолія. Вона виконує роль наставниці Коріолана Сноу, направляє його розвиток й становлення. Її прізвище є характеристичним онімом, співзвучним з іменником *ghoul* «садист», адже Волюмнія Гоул займається експериментами на тваринах та людях, виводить мутантів, яких нацьковує на трибутів під час Голодних Ігор. Цей зв'язок стає експліцитним у романі, коли Коріолан описує свій візит до лабораторії докторки Гоул: *He made a wrong turn... and found himself in a ghoulish section of the lab where the glass cases housed humans with animal parts grafted to their bodies* [19, с. 160] – *Звернув не туди... і опинився у моторошній частині лабораторії, де у вітринах сиділи люди з пересадженими частинами тіл від тварин* [20, с. 140]. В обох перекладах імена транскрибовано, відповідно алюзивна функція зберігається лише для частини аудиторії, знайомої з твором Шекспіра, а характеристична функція втрачається.

Прізвище *Snow* (Сноу) також неодноразово обігрується в тексті роману й фільму. Так, родина Сноу має девіз, заснований на каламбурі, *Snow lands on top* [19, с. 19]. Перекладачі обирають різні способи перекладу. У книзі використовується експлікація: «Сноу» – це сніг, а він завжди зверху! [20, с. 10]; у фільмі – дослівний переклад: Сноу завжди згори [21].

Інший випадок дещо відрізняється у книзі та фільмі, але має і спільний зміст, і гру слів, і римування. У фільмі:

<i>Gaul: Snow fell down in the cage. It fell down in the cage but it landed...</i>	– Сноу опинився в клітці.
<i>Snow: On stage.</i>	<i>Він опинився в клітці, наче один з них...</i>
	– На сцені.

Докторка Гоул очікує, що Коріолан продовжить її репліку, утворивши римований рядок. Коли він це розуміє, в оригіналі йому вдається підтримати гру. В перекладах ні гра слів, ні римування не зберігаються (перекладацька деформація – руйнування ритміки). В оригіналі, коли Коріолан продовжує римовану репліку докторки Гоул, він грає за її правилами. Сцена в цілому демонструє, що персонажі прекрасно розуміють один одного. В українських перекладах цей зв'язок втрачається, адже в репліці Коріолана рима зникає.

Черговою складною й поширеною грою слів, побудованою на основі прізвища *Snow*, є рядки з пісні Люсі Грей:

<i>This world, it's dark, and this world, it's scary. I've taken some hits, so no wonder I'm wary. It's why I need you – You're pure as the driven snow</i>	Похмурий цей світ і страшно бентежний. А я потерпіла й тому обережна. Ось нащо ти мені: Ти чистий, як білий сніг
[19, с. 643].	[20, с. 579].

Завдяки експлікації, застосованій на початку книги для перекладу девізу родини Сноу, читач може зрозуміти багатозначність слова «сніг» у пісні. У фільмі всі шість пісень, які формують значну частину сюжету, залишаються без перекладу.

Український глядач не розуміє причинно-наслідкових зв'язків деяких подій та частини діалогів, адже певні елементи смислу вбудовані у піснях. Так, найяскравіша гра слів з прізвищем *Snow*, що розкриває сюжет роману та долю головних персонажів, зустрічається в баладі про Люсі Грей. Ім'я Люсі Грей у романі має значне стилістичне навантаження. Воно є алюзією на однойменну поему Вільяма Вордсворта, у якій розповідається про дівчину, яка зникає під час сніжної бурі. Це надає персонажці ореолу загадковості й трагічності. За сюжетом поеми дівчина безслідно зникає, залишивши по собі лише сліди на снігу:

<i>They followed from the snowy bank Those footmarks, one by one, Into the middle of the plank; And further there were none!</i>	Від прибережних валунів Слід на місточок біг, До середини ледь виднів, А далі – тільки сніг
[19, с. 572]	[20, с. 516].

Це значення підсилюється фразою Люсі Грей, яка коментує останні слова декана Гайботтома: *Your dean, he... he told me the strangest thing. He... He said he was glad that I survived you* [21]. – Ваш декан, він... сказав мені дивну річ. Він радий, що я **знайшла від тебе порятунк**. У перекладі зв'язок з піснею, і відповідно, з трагічною історією Люсі Грей втрачається, адже пісня не перекладена, іншої згадки про історію дівчини у фільмі немає.

Вторинний дискурс пісенної лірики створює виразну смислову синергію з прізвищем Сноу в оригіналі. Ім'я персонажа стає не лише передвісником холодної, безжальної натури та майбутнього тиранічного правління, а й ключовим елементом метафоричного поля. Образ снігу в піснях (краса, яка приховує небезпеку й несе смерть) віддзеркалюють сутність Сноу. Пісні передбачають фатальне переплетення долі Люсі Грей та Коріолана. Мотив снігу, що вкриває все навколо, репрезентує майбутню тотальну владу Сноу над Панемом, а подвійність образу снігу підсилює тему вибору між добром і злом, яка проходить крізь сюжетну лінію обох персонажів. У перекладі фільму нюанси значення та глибокий символізм втрачається внаслідок передачі всіх імен формальними відповідниками та відсутністю перекладу (принаймні у вигляді субтитрів) до пісень.

Іншою частиною центрального ядра капітолійського ономастикону є ім'я *Lucretius "Lucky" Flickerman* (Лукрецій «Лакі» Флікермен). Прізвище *Flickerman* має кілька можливих інтерпретацій. В англійській мові: 1) іменник *flicks* означає «кіно, фільм»; 2) *flick* – «короткочасне освітлення цілі прожектором», що корелює з роллю Флікермена як ведучого «Голодних ігор». Він на кілька днів спрямовує світло прожектора медіа на трибутів, перетворюючи їхні долі на шоу. Дієслово *to flick* також позначає характерний для персонажа жест – підкидання монетки, що символізує роль удачі в «Голодних іграх» та втілене в гаслі франшизи *May the odds be ever in your favor* «І нехай удача завжди буде на вашому боці». Прізвисько *Lucky* підкреслює асоціацію з випадковістю, шансом і везінням. Така синергія надає персонажу виразної індивідуальності, водночас слугуючи маркером ширшого контексту – медіаманіпуляції та ролі випадку у світі Панему. Внаслідок формального відтворення антропоніма в обох перекладах, глибокий зміст прізвища персонажа залишається поза увагою україномовного реципієнта.

У романі *The Ballad of Songbirds and Snakes* основний ономастикон Капітолія створює потужне семантичне поле,

що підкреслює імперський, елітарний і сатиричний характер державного центру Панему. Значна частина імен має класичне або римське походження: *Livia Cardew* є відсилкою до Лівії Друзілли, дружини імператора Августа; *Sejanus Plinth* – до честолюбного римського офіцера Сеяна; *Gaius Breen* – до Юлія Гая Цезаря. Ім'я *Androcles Anderson* є алюзією на легенду про гладіаторське помилування – символ, який на пряму пов'язаний з тематикою виживання на арені. Функція окремої групи імен полягає у сатиричному висвітленні надмірної театральності Капітолія. Імена *Florus Friend*, *Festus Creed*, *Dennis Fling* та *Hilarius Heavensbee* демонструють у карикатурній формі удавану доброзичливість, непостійність, зверхність, легковажність, фанатичну вірність владі та ідеологічну порожнечу мешканців Капітолія. Група імен побудована на тваринних символах: *Arachne Crane*, *Clemensia Dovecote*, та *Felix Ravinstill*. Загалом, капітолійські імена утворюють складну ієрархію, де кожен онім функціонує як носій культурного, міфологічного або ідеологічного підтексту, підкреслюючи як розкіш та іронію, так і приховану агресію авторитарної влади. В перекладі книги українською мовою до імен цієї групи застосовано змішану стратегію: алюзивні імена передані традиційними відповідниками, прізвища – транскрибовані. В перекладі фільму імена передані формальними відповідниками (транскрипція/транслітерація). В результаті, реципієнти текстів мовою перекладу не отримують значної частини інформації, закладеної авторкою роману.

Перейдемо до другої частини онімів. Ядром ономастикону, що представляє мешканців дванадцяти Округів, є ім'я *Lucy Gray Baird* (Люсі Грей Берд). Як уже зазначалося, воно є алюзивним до класичної англійської поеми, але може сприйматися і в іншій інтерпретації. Перша частина імені *Lucy* походить від латинського *lux* «світло», символізуючи надію й просвітлення, тоді як друга – *Gray* «сірий» – є маркером невизначеності, амбівалентності та розмитості моральних меж. Така опозиційність закладена в самій природі героїні, яка поєднує в собі водночас невинність і прагнення вижити. Ім'я Люсі Грей неодноразово виступає основою для гри слів в оригіналі:

<i>Lucy Gray: Oh, it's Lucy Gray.</i>	– О, я Люсі Грей.
<i>Flickerman: Your dress is far from gray and it seems to be a big hit with the children.</i>	– У вас яскрава сукня і здається діти від неї у захваті.
<i>Lucy Gray: Oh, it is? Well, the Covey love color, me more so than most [21].</i>	– Так і є. Кові люблять яскраве , а я так і поговів.

У перекладі фільму гра слів, заснована на імені, переважно втрачається. У друкованому перекладі інколи використовується дослівний переклад із поясненням ситуації у перекладацькому коментарі (експлікація).

Прізвище героїні *Baird* походить від слова *bard* «барт», що прямо вказує на її роль головної виконавиці гурту *Covey*. Зауважимо вдалий вибір відповідника до лексеми *Covey* в перекладі книги. В англійській мові іменник позначає невелику групу людей чи зграйку птахів (відсилка до назви роману й гра слів). В українській мові іменник «гурма» хоч і є малопоширеним, має ідентичне значення. У фільмі використовується транскрипція «Кові», яка не передає смислу назви.

Окрім Люсі Грей до Гурми також належать *Maude Ivory* (Мод Айворі), *Barb Azure* (Барб Лазур), *Clerk Carmine* (Клерк Кармін), *Tam Amber* (Там Бурштин); колишній учасник – *Billy Taupe* (Біллі Кріт). Антропоніми підгрупи утворюють чітко

окреслену естетичну систему: імена походять із балад, а прізвища – від назв кольорів. Така ономастична схема виконує кілька функцій: 1) підкреслює зв'язок персонажів з музикою та мистецтвом, 2) вирізняє їх з-поміж інших мешканців Дванадцятого округу та Панему в цілому, 3) підсилює символізм тексту, 4) формує синергетичні зв'язки між іменами, утворюючи ядро другого рівня у системі бінарних опозицій *Capitol – Districts*.

Розглянемо детальніше антропоніми цієї групи. Ім'я *Maude Ivory* навіяне традиційними баладами й фольклорними сюжетами, в яких воно асоціюється з юністю. Водночас це ім'я є алюзією до поеми *Maud Muller* Джона Грінліфа Віттєра, яку було покладено на музику. Прізвище *Ivory* («колір слонової кістки») символізує крихкість і чистоту, що відповідає образу наймолодшої учасниці гурту. Ім'я *Barb* є скороченою формою імені *Barbara* з англійської балади *Barbara Allen*. Прізвище *Azure* («лазур») асоціюється з креативністю, небом та спокоєм, відображаючи артистичну сутність Барб. Ім'я *Clerk* є рідковживаним, але в англійських баладах слово *clerk* часто позначає освічену людину, оповідача історії. Можливо, ім'я пов'язане з класичною шотландською баладою *The Clerk's Twa Sons O Owsenford*. У цьому контексті Клерк постає як своєрідний хронікер традиції. Прізвище *Carmine* («кармін») натякає на емоційність і пристрасність у творчості. Ім'я *Tam* є алюзивним до шотландської балади *Tam Lin* про юнака, якого має врятувати дівчина з-під влади фей. Прізвище *Amber* («бурштин») символізує тепло й природну красу. Ім'я *Billy* є традиційним для фольклору й часто позначає звичайного хлопця (балада *Billy Boy*). Прізвище *Taupe* («сіро-брунатний») уособлює буденність, простоту або навіть обмеженість Біллі порівняно з Люсі Грей. Таким чином, система імен гурту *Covey* не лише ідентифікує героїв, але й виконує сюжетотворчу, характеристичну та символічну функцію, поглиблюючи культурний і жанровий вимір тексту. У перекладі роману імена відтворюються транскрипцією, прізвища – перекладаються дослівно, що дозволяє зберегти частину смислу у перекладі. Втім, вважаємо, що відповідник «Кріт» викликає у читача асоціації не з кольором, а з твариною, порушуючи систему номінації Гурми. Як відповідник можна використати майже ідентичний колір й перекласти прізвище «Брунат» (за аналогією з «Бурштин» та «Кармін»). У перекладі фільму імена Гурми передані транскрибованими відповідниками, що призводить до втрати цілого пласта смислів, які відіграють важливу роль у структурі наративу.

Імена трибутів у романі *The Ballad of Songbirds & Snakes* нерідко відображають спеціалізацію округів, з яких походять персонажі. У багатьох випадках вони мають символічне значення, засновані на метафорах чи грі слів, відтак виконують не тільки номінативну, а й характеристичну функцію. Наприклад, імена трибутів з Округу 1 (виробництво предметів розкоші) прямо вказують на їхнє походження – *Facet* («грань у коштовних каменях») і *Velvreen* (від *velvet* «оксамит»). Округ 2, який асоціюється з військовою справою, представлений іменами *Marcus* і *Sabyn*, які мають латинські корені й є відсилкою до римської мілітарної культури. Прозорими є імена трибутів з Округу 3, що постачає електроніку: *Circ* (від *circuit* «схема») та *Teslee* (від *tesla* «тесла»). В іменах Округу 4 (*Mizzen* «бізань», *Coral* «корал») вгадується морська тематика, а Округу 5 – енергетична (*Hy* від *hydro* «гідро», *Sol* від *solar* «сонячний»). Подібна стратегія спостерігається і в іменах персонажів з округу

гів, пов'язаних із транспортом (*Otto* співзвучно з *auto* «авто», *Ginnee* від *engine* «двигун») або лісозаготівлею (*Treech* від *tree* «дерево») та *Lamina* «пластина, шар» однокорінне з *lamine* «ламінат»).

Трибути з Округу 8, що займається текстильною промисловістю, мають імена *Bobbin* («шпулька») і *Wovey* (від *woven* «плетений»). З Округу 9, де вирощують зернові культури, походять *Panlo* (від *pan loaf* «м'якушковий хліб») і *Sheaf* («сніп»). Імена *Tanner* («шкіряник, дубильник») і *Brandy* (від *brand* «тавро») позначають трибутів з Округу 10, де займаються тваринництвом. В іменах трибутів *Reaper* («жнець») та *Dill* («кріп») очевидна референція до аграрної діяльності Округу 11.

Зв'язок імен трибутів Округу 12 з вугледобуванням менш прямий. Ім'я *Lucy Gray* може викликати асоціації з кольором вугільного пилу чи сірого неба, символізуючи похмурий побут та безперспективне майбутнє мешканців. Ім'я її партнера *Jessup* (похідне від *Joseph*, біблійна алюзія) характерне для персонажів робітничого класу. Водночас прізвище *Diggs* (від *dig* «копати») прямо вказує на основний рід занять округу. Таким чином, імена трибутів у більшості випадків зберігають смислову й естетичну відповідність профілю округу, формуючи частину семантичної структури, яка підсилює жанрову специфіку роману. У перекладі роману немає єдиної стратегії: деякі імена групи транскрибовані з втратою смислового навантаження, деякі – перекладені еквівалентом чи варіантним відповідником зі збереженням смислу. У перекладі фільму всі імена підгрупи транскрибовані; характеристична функція – не зберігається.

У романі *The Ballad of Songbirds and Snakes* система власних імен формує низку опозицій, які поглиблюють смислову структуру твору. Насамперед імена Люсі Грей та Коріолан Сноу утворюють центральну антиномію: її ім'я символізує світло й невизначеність, водночас Сноу асоціюється з холодом, смертю та штучною чистотою. Опозиція імен Капітолія й Округів відображає соціальну ієрархію: мешканці Капітолія мають пишні, латинізовані, алюзивні чи штучно вигадані імена, що демонструють театральність та претензію на елітарність, тоді як імена трибутів з Округів здебільшого прості, функціональні або алегоричні, пов'язані з професією, природою чи побутом. Окрема опозиція – імена Гурми та імена інших мешканців Округів: представники Гурми мають унікальну схему іменування, яка підкреслює їхню мистецьку ідентичність і культурну винятковість.

Висновки та перспективи. Для досліджуваного матеріалу особливої актуальності набувають декілька із перекладацьких деформацій, запропонованих А. Берманом. Якісне збіднення проявляється у випадках, коли виразні, стилістично марковані чи емоційно насичені промовисті імена відтворюються транскрибованими відповідниками, які замість характеристичної функції виконують тільки номінативну. Руйнування ритміки помітне при перекладі поетичних фрагментів, де втрачається мелодика й ритм оригіналу. Руйнування прихованої сітки значень відбувається через нехтування символічними опозиціями, повторюваними мотивами та імпліцитними смисловими кластерами, які у досліджуваному тексті сформовані авторським ономастиком. Руйнування лінгвістичних особливостей має місце, адже втрачається авторська індивідуальність у побудові тексту – яскрава й багатшарова система імен власних. Нарешті, знищення багатомовності виявляється у нейтралі-

зації варіативних регістрів: в оригіналі імена латинізованого, часто алюзивного походження протиставлені іменам, що мають прозору внутрішню форму та походять від загальноживаних, побутових іменників; водночас у перекладі імена транскрибовані, що надає їм унормованого звучання. Випадки системного невідтворення вбудованих пісennих текстів, які мають важливе символічне, структурне й сюжетоформуюче навантаження в оригіналі вважаємо окремим видом перекладацької деформації оригінального тексту та пропонуємо термін «втрата вторинного дискурсу».

Подальші дослідження можуть бути спрямовані на поглиблений аналіз перекладу художньо маркованих елементів у багатомовних адаптаціях твору, порівняння перекладацьких стратегій щодо номінації персонажів в інших парах друкованих та екранізованих творів. Окремої уваги заслуговує дослідження взаємодії ономастикону та пісennих елементів у трансмедійному наративі, зокрема в контексті втрати або збереження символічних зв'язків між текстовими нашаруваннями, що сприятиме формуванню цілісної методології аналізу художнього перекладу в межах фентезійного дискурсу.

Література:

1. Jakobson R. On Linguistic Aspects of Translation. In *The Translation Studies Reader* (ed. by Lawrence Venuti). New York: Routledge, 2021. P. 113-118.
2. Folkart B. *Second Finding: A Poetics of Translation*. Ottawa: University of Ottawa Press, 2007. 484 p.
3. Berman A. *Translation and the Trials of the Foreign*. Trans. by Lawrence Venuti. New York: Routledge, 1992. 260 p.
4. Nida E. A. *Toward a Science of Translating: With Special Reference to Principles and Procedures Involved in Bible Translating*. Leiden: E.J. Brill, 1964. 331 p.
5. Venuti L. *The Translator's Invisibility: A History of Translation*. London: Routledge, 1995. 353 p.
6. Predelli S. *Fictional Discourse: A Radical Fictionalist Semantics*. Oxford: Oxford University Press, 2020. 192 p.
7. Thomasson A. L. Fictional Characters and Literary Practices. *The British Journal of Aesthetics*. 2003. Issue 43, vol. 2. P. 138-157.
8. Thomasson A. L. Speaking of Fictional Characters. *Dialectica*. 2003. Issue 57, vol. 2. P. 205-223.
9. Sainsbury R. M. *Fiction and Fictionalism*. New York: Routledge, 2009. 264 p.
10. Lamarque P., Olsen S. H. *Truth, Fiction, and Literature*. Oxford: Oxford University Press, 1996. 481 p.
11. Rimmon-Kenan S. *Narrative Fiction*. New York: Routledge, 2003. 204 p.
12. Грецька Д. Бінарні опозиції імен власних в романі Т. Пратчетта та Н. Геймана «Добрі передвісники». *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2021. Вип. 35. Том 7. С. 57-65. doi: 10.24919/2308-4863/35-7-10
13. Frankel V. E. *Katniss the Cattail: An Unauthorized Guide to Names and Symbols in Suzanne Collins' The Hunger Games*. New York: LitCrit Press, 2012. 104 p.
14. Борисенко Н.Д., Славова Л.Л., Кодубовська О.О., Трикашна Ю.І. Способи відтворення власних назв в українському перекладі романтичної прози: лінгвокультурний аспект. *Закарпатські філологічні студії*. 2024. Вип. 36. С. 211-206.
15. Sydorenko Y. I. Proper Names in Fantasy Genre and their Translation. *Scientific journal of the Lviv State University of Life Safety "Philological Periodical of Lviv"*. 2023. № 13. P. 174-179.
16. Раєвська І. В., Гринько О. С. Традиція та новаторство при перекладі англійських власних назв українською на прикладі сучасної

англомовної прози. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*. 2024. № 69. Том 1. С. 200-203. doi: 10.32782/2409-1154.2024.69.1.43

17. Бережна М.В. Інформаційний потенціал імен головних персонажів тексту жанру фентезі. *Актуальні проблеми іноземної філології: лінгвістика та літературознавство*. К: Освіта України, 2008. Вип. 2. С. 207-218. doi: 10.31812/0564/2481
18. Бережна М.В. Передача імен власних в художньому тексті: чи така вже легка справа? *Наукові записки РВВ КДПУ ім. В. Винниченка*. Серія: Філологічні науки. 2008. Випуск 75 (5). С. 98-101. doi: 10.31812/0564/2479
19. Collins S. *The Ballad of Songbirds and Snakes*. New York : Scholastic Press, 2020. 517 p.
20. Коллінз С. *Балада про співочих пташок і змій*. Пер. з англ. Марії Пухлій. Київ : BookChef, 2023. 576 с.
21. *The Hunger Games: The Ballad of Songbirds & Snakes*. Directed by Francis Lawrence, Lionsgate Films, 2023.

Berezhna M. Deforming tendencies in the translation of meaningful proper names and songs: a comparative analysis of the novel and film *The Hunger Games: The Ballad of Songbirds & Snakes*

Summary. The article explores the deformation of authorial style that occurs in the process of translating expressive proper names in literary texts, particularly within the fantasy discourse. The material for analysis includes the novel *The Ballad of Songbirds and Snakes* by American author Suzanne Collins, its Ukrainian translation by Mariia Pukhlii, as well as the eponymous film adaptation directed by Francis Lawrence and its Ukrainian dubbed version produced by *Cinema Sound Production*. The theoretical framework of the research is grounded in Antoine Berman's typology of translation deformations, complemented by the author's prior work on fantasy onomastics, specifically the synergy of names within a literary work.

Both the original English-language novel and film exhibit a complex system of expressive names that serve multiple crucial literary functions, including characterization, plot development, symbolism, and stylistic enhancement. These names often incorporate elements of wordplay, establish thematic and figurative connections, and significantly contribute to character development. Of particular interest is the dichotomy between the two central characters – Lucy Gray Baird and Coriolanus Snow – whose names are central to the onomastic structure and emerge as semantic dominants within the text.

The article elaborates a comparative analysis of the translation strategies employed in both the printed and audiovisual formats, aiming to uncover translation-induced losses and deformations. The findings reveal that, due to various translation choices – especially within the film adaptation – the intricate system of expressive names is significantly diminished. This includes the loss of wordplay, disruption of symbolic connections between names, and an overall weakening of the synergistic quality of the onomasticon. A prevalent form of deformation identified is qualitative impoverishment, primarily resulting from transcription, which adversely affects the characterizing function of names, surnames, and nicknames. Additionally, the analysis highlights the destruction of underlying networks of the names' oppositions and clusters that serve to conceptually structure the narrative and depict characters in the original work.

In conclusion, the article posits that the translation of expressive names without adequate consideration of their literary functions can lead to the deformation of not only the author's individual style but also the genre-specific and stylistic characteristics of the work as a whole. This deformation ultimately influences the target audience's perception and assessment of translation quality.

Key words: translation, proper names, wordplay, deformation of authorial style, onomasticon, fantasy, synergy, *The Hunger Games: The Ballad of Songbirds & Snakes*.